

Selçuk Tarım Bilimleri Dergisi

Kent Parklarının Tasarım Anlayışlarının Yurtiçi ve Yurtdışı Örneklerinde İncelenmesi

R. Özge Ocak^{1*}, Halim Perçin²

¹Selçuk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Konya

²Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Geliş tarihi 13 Aralık 2013

Kabul tarihi 13 Mart 2014

Anahtar Kelimeler:

Kent parkı
Gençlik Parkı
Göksu Parkı
Altınpark
Central Park

ÖZET

Kent parkları, insanların yoğun çalışma temposu sonucu ortaya çıkan rekreasyonel ihtiyaçların karşılanması amacıyla oluşturulmuş kamuya açık alanlardır. Kent insanı için, hem bedensel hem de zihinsel olarak kendini yenilemeye olanak veren bu alanların tasarımı, tasarım anlayışı, bu anlayışın sürdürülebilirliği bu nedenle çok büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, bazı kent parklarının tasarım anlayışlarını inceleyerek, incelenen bu kent parklarının olumlu ve olumsuz yönlerini saptamak ve bu bilgiler doğrultusunda öneriler sunmaktır.

Investigating Design of Urban Parks Approaches on Native and Foreign Samples

ARTICLE INFO

Article history:

Received 13 December 2013

Accepted 13 March 2014

Keywords:

Urban park
Gençlik Parkı
Göksu Parkı
Altınpark
Central Park

ABSTRACT

Urban parks are public areas which are formed for the purpose of covering recreational needs as a result of intensive work tempo of people. Design, sense of design, sustainability of this understanding of these areas providing possibility of renewal for city people both physically and mentally have great importance due to this reason. Purpose of this study is to review sense of design of some urban parks in Ankara, to determine positive and negative aspects of these urban parks reviewed and to present suggestions under the lights of this information.

1. Giriş

29 Ekim 1923 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti, özellikle yeni kurulduğu yıllarda birçok alanda kendini geliştirmek ve yenilemek amacıyla farklı projeler içerisinde yer almıştır. Bu projelerden biri de modernizm projesidir. Modernizm projesinin kent insanına olan katkısının büyük olduğu düşüncesi, köyde yaşayan insanların kente göçünü hızlandırmıştır.

Zamanla kent nüfusu artmış, ev ihtiyacı çoğalmıştır. Bu nedenle yeni binalar yapılmaya başlanmıştır. Betonlaşma oranı yükselen kentlerde yeşil alan oranı iyice azalmış, planlanmadan oluşturulan yapılar nedeniyle kentler, yeşil alanlardan yoksun bir hâle dönüşmüştür. Daha önce doğayla baş başa kalabilen insanların, doğadan ayrı kalmasıyla, doğaya duyulan özlem artmış, oluşan bu durumlar neticesinde, kentlerde nefes alma boşluğu olarak da nitelendirilen “Kent Parkı” ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

* Sorumlu yazar email: ozgeocak@selcuk.edu.tr

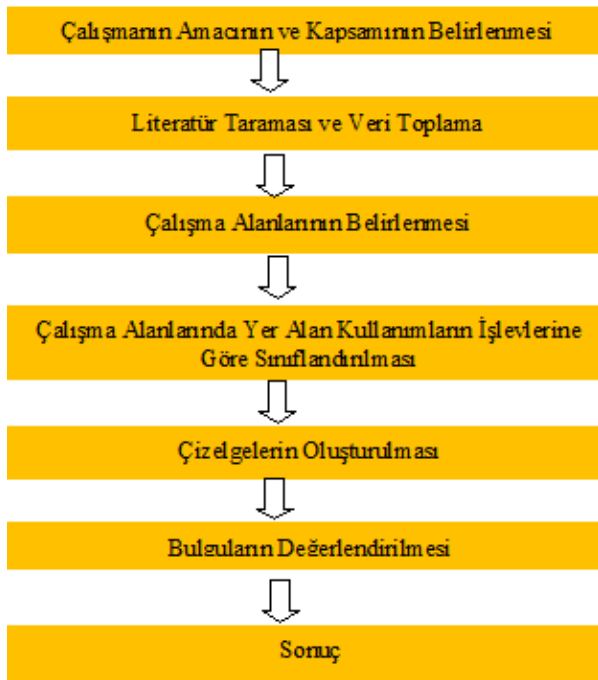
Kent parkları, insanların rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılayan, dinlendiren, eğlendiren, kişinin sosyalleşebildiği ve eğitim alabildiği mekânlardır. Bu işlevleri yerine getirebilen kent parkları, bir toplumun gelişmesine büyük katkı sağlamaktadırlar.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Materyal

Çalışmanın temel araştırma materyalini; Gençlik Parkı, Göksu Parkı, Altınpark ve Harikalar Diyarı oluşturmaktadır. Araştırmada yer alan kent parkı örneklerinin seçilmesindeki temel kriterler; kişiler tarafından yoğun kullanılmaları ve doğal ve kültürel öğeleri bir arada bulundurmalarıdır.

Araştırma kapsamında kullanılan diğer materyaller ise şu şekilde sıralanabilir: Çeşitli üniversitelerde yapılmış olan yüksek lisans ve doktora tezleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütlerinden elde edilen tez konusuyla ilgili rapor, kitap ve bilimsel araştırmalar, ANFA (Altınpark İşletmeleri Limited Şirketi) firmasındaki yetkili kişilerle yapılan görüşmeler, araştırma konusuyla ilgili internetten elde edilen literatür bilgileri, araştırma alanından çekilen orijinal fotoğraflar ve alanda yapılan gözlemler.

Şekil 1.
Yöntem akış şeması

2.2. Yöntem

İlk olarak çalışmanın amacı ve kapsamı belirlenmiştir. Sonrasında ise literatür taramaları yapılarak; kent parkları ile ilgili, yerli ve yabancı kaynaklar incelenmiş,

akademik çalışmalar araştırılmış, internet üzerinden konuyla ilgili bilgiler elde edilmiştir. Araştırma alanlarında çekilen fotoğraflar bir araya getirilerek sınıflandırılmıştır. Ayrıca araştırma alanlarına 2012 ve 2013 yıllarında üçer kez gidilerek inceleme ve gözlemlerde bulunulmuştur.

Verilerin toplanması; gözlemler ve sözlü görüşmeler aracılığı ile sağlanmıştır. Çalışma alanlarını detaylı olarak inceleyebilmek için inceleme gezileri ve gözlemler yapılmış, alanda fotoğraflar çekilmiş ve değerlendirilmiştir. Ayrıca, ANFA (Altınpark İşletmeleri Limited Şirketi) yetkilileri ile görüşülerek parklarda yer alan kullanımlar hakkında bilgi alınmıştır.

Literatür taramaları ve verilerin toplaması sonucunda belirlenen çalışma alanlarının mevcut kullanımları ortaya koyulmuştur. Kent parklarında yer alan kullanımların değerlendirilmesi ise yapılan analizler, araştırma alanlarında yapılan gözlemler, yetkililer ile yapılan görüşmeler ve çeşitli açılardan çekilen fotoğrafların yorumlanması ile sağlanmıştır. Tüm bu değerlendirmeler neticesinde, belirlenen çalışma alanları, peyzaj mimarlığı açısından irdelenmiş ve tasarım anlayışları incelenmiştir.

3. Araştırma Sonuçları ve Tartışma

3.1. Araştırma Sonuçları

3.1.1. Gençlik Parkı

Gençlik Parkı, Jansen'in müellifi olduğu ve 1932'de kesinleşmiş bulunan Ankara İmar Plânında Cumhuriyetin kurucusu ve yöneticilerin isteği üzerine onun önerdiği büyük bir parktır. İlk tasarlandığında 260 da olarak planlanan bu park o günlerde nüfusu yalnızca 123.000 olan bir başkent için inanılması güç bir abidevi eserdir. 35 da olan havuz ise hem doğaya karşı bir meydan okuma, hem de Ankara'nın İstanbul ile karşılaştırıldığında "çöl" imajını yıkma amaçlıydı. Komşu ülkelerle kıyaslandığında, park ölçeği ve tasarım kararları bakımından benzersizdir (Sağdıç 1993).

1936 yılında Bayındırlık Bakanlığı, uygulanacak projenin Jansen'in değil, kendi bünyesinde çalışan şehirci ve peyzaj mimarı Theo Leveau'nun projesi olacağını belirtmiştir. Gerçekte iki plan arasında kavramsal açıdan çok büyük farkların olduğunu söylemek yanlış olur, değişen sadece geometrik düzenlemeler ve gölün tasarımıdır. Leveau'nun planının tercih edilmesinin nedeni teknik ve ekonomik zorlukların bir nebze olsun bertaraf edilmesidir (Uludağ 1998).

Gençlik Parkı'nın yapımı yaşanan ekonomik sıkıntılardan dolayı oldukça yavaş ilerlemiş ve park, 19 Mayıs 1943'te törenle açılmıştır. Park her mevsim kullanılan önemli bir rekreasyon alanı, buluşma yeri, aktivite merkezi haline gelmiştir.

Tablo 1

Kent parklarında yer alması gereken kullanımlar

Rekreasyonel Tesisler	Bilimsel ve Eğitsel Tesisler	Sosyal ve Kültürel Tesisler	İşletme Tesisleri	Hizmet Tesisleri
Spor kompleksi (Voleybol, basketbol, futbol, tenis, yüzme)	Bilim merkezi	Açık hava sergileri	Çay bahçeleri, kafe ve lokantalar	Teknik üniteler
Yapay gölet ya da büyük su alanı (görsel ve sandalcılık)	Botanik bahçesi	Konser alanları	Müzik pavyonları	İdari üniteler
Çocuk oyun alanları	Hayvanat bahçesi	Tiyatro alanları	Fidanlık ve seralar	Acil yardım, PTT gibi servis hizmetleri
Piknik alanları	Tabiat müzesi	Fuarlar		Bankamatikler
Yaya gezinti alanları	Gözlemevi			Tuvaletler
Oturma yerleri				Otoparklar
Teraslar				
Bisiklet yolları				
Atla gezinti yolları				

1950'li yılların sonlarına doğru Gençlik Parkı, projesinde yer almayan öğelerle dolma sürecine girmiştir. 1957 yılında istenmeyen bu yerleşmelere alternatif oluşturacak bir proje çalışması yapılmıştır. Fakat 1964'lere gelindiğinde aynı durum tekrarlanmıştır. Zamanla yerel yönetimlerin para kazanma kaygısıyla, Gençlik Parkı, tarihî kişiliğini koruyamamış ve plânsız, yozlaşmış dolayısıyla bozulma sürecine girmiştir. Bu tarz yönetim sıkıntılarının dolayı Ankara'nın sosyo-kültürel açıdan en alt tabakasına hizmet veren izbe bir park haline gelmiştir. Kullanılan donatıların büyük kısmı tahrip edilmiş, proje içerisinde yer almayan kullanımlarla park sıkıştırılmıştır. Bunların sonucunda ise; Cumhuriyetin ve Ankara'nın sembolü olan çok önemli bir değer kayboma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır (Sarıkaya 2007).

Şekil 2.
Gençlik Parkı

Pek çok problemle yüz yüze gelen ve artık işlevselliğini iyice kaybetmiş olan Gençlik Parkı, 6 Mayıs 2005'de Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından parkı

revize etme amacıyla kapatılmıştır. Park, 30 Ağustos 2009 günü başkentliyle yeniden buluşmuştur.

3.1.2. Göksu Parkı

Susuz Göleti ya da diğer adı ile Göksu Parkı, Ankara-İstanbul karayolu üzerinde, Ankara'dan 20 km uzaklıktadır. Göksu Parkı, Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından, Susuz Göleti'nin bir takım kazı dolgu ve ilave istimlâk alanları ile genişletilmesi suretiyle 2003 yılında yapılmıştır.

Göksu Parkı'nın toplam kullanım alanı 510.000 m²'dir. Bu alanın 140.000 m²'si göletten oluşmaktadır. Toplam yeşil alan 250.000 m²'dir. Park, su ve yeşilin bir arada olduğu, sosyal, kültürel ve sportif amaçlı kullanılacak birçok alandan oluşmaktadır.

Şekil 3.
Göksu Parkı

Göksu Parkı'nın temel öğesinin su olmasından dolayı, kıyı düzenlemesi tasarımın ana kurgusunu oluşturmuştur. Su ile ilişkiler, kıyı gezi yolu, göl kafeler, balık tutma iskeleleri, fener, plaj voleybol alanları, ada, iskeleler, tekne barınağı, kıyı kafeleri gibi işlevler çevresinde plânlanmıştır. Bu düzenlemede doğal malzeme

kullanımına özen gösterilmiş, kıyı yolu tamamen ahşap olarak tasarlanmış, diğer alanlarda ise çoğunlukla Ankara'nın yerel taşı andezit kullanılmıştır (Anonim 2012).

3.1.3. Altınpark

1936'ların Ankara'sında, kentin hayli uzağında kabul edilen bu alan, Atatürk'ün imzasını taşıyan 5591 sayılı bakanlar kurulu kararı ile golf alanı olarak Ankara İmar Planına dâhil edilmiştir. Golf Kulübü'ne ait olan Altınpark'ın bulunduğu alanda 1946 yılında 18 delikli bir golf sahası ve hizmet binası yapılmıştır. Ankara'nın

aşırı yoğunlaşan nüfusu için açık ve yeşil alan ihtiyacının artması sonucunda 1979 yılında belediyeye devredilmiştir.

Altınpark konum olarak, Altındağ ilçesine bağlı, Aydınlıkevler ve Hasköy Mahalleleri arasında Ankara Çubuk asfaltının 5. km'sinde, yaklaşık 640 da genişliğinde bir arazidir. Ankara Büyükşehir Belediyesi Belediye Başkanı Mehmet Altınsoy'un talimatıyla 1985 yılında proje yarışması açılmıştır. Projenin uygulamasına 1987 yılında geçilmiştir.

Tablo 2.

Gençlik Park'ında yer alan kullanımlar

No	Rekreasyonel Tesisler ve Aktiviteler	Sosyal ve Kültürel Tesisler ve Aktiviteler	İşletme Tesisleri	Hizmet Tesisleri
1	Çocuk Oyun Alanları	Kültür Merkezi	Çay Bahçeleri	Park Yönetim Binası
2	Yaya Gezinti Alanları	Gençlik Merkezi	Kafeler	Trafik Sinyalizasyon Binası
3	Dinlenme ve Oturma Yerleri		Büfeler	Güvenlik Birimleri
4	Lunapark			Tuvaletler
5	Göl			Otoparklar

Tablo 3.

Göksu Park'ında yer alan kullanımlar

No	Rekreasyonel Tesisler ve Aktiviteler	Sosyal ve Kültürel Tesisler ve Aktiviteler	İşletme Tesisleri	Hizmet Tesisleri
1	Spor Alanları	Amfi Tiyatro	Kafeler	Park Yönetim Binası
2	Çocuk Oyun Alanları		Restoranlar	Güvenlik Birimleri
3	Yaya Gezinti Alanları		Büfeler	Tuvaletler
4	Dinlenme ve Oturma Yerleri			Otoparklar
5	Balık Tutma İskeleleri			
6	Dağ Kızağı			
7	Go-Kart Pisti			
8	Mini Tren			
9	Koşu Parkuru			
10	Botla Gezinti			
11	Göl			

1993 Mayıs ayına kadar geçen süre içerisinde yönetim binaları, fuar merkezi, bilim merkezi, kültür merkezi, kapalı ve açık spor alanları, açık ve yarı açık gösteri amfileri, Türk, İtalyan ve Çin lokantaları, Türk sokağı ve Tepe hanından oluşan bölüm, gölet ve bahçeler, üretim seraları, revir, itfaiye ve atölyeler grubu, at tavlası tamamlanarak ziyarete açılmıştır.

Altınpark, 1994 Mart ayından itibaren gelişmesini sürdürmüş, olimpik yüzme havuzu ve diğer tesisler tamamlanmış, yeşil alanların bakımı ve ağaçlandırmaya önem verilerek bugünkü halini almıştır (Yenioğlu 2010).

Su ögesi yaklaşık 32.000 m²'lik bir alanı kaplamaktadır ve 3 noktada amfilerle bitmektedir. Hem kullanılabilir su kıyasını arttırmak, hem de kullanılacak su miktarını azaltmak için gölün ortasında bir ada oluşturulmuştur. Restoran ve kafeteryalar su ögesi çevresinde oluşturulmuştur (Tokcan 1993).

3.1.4. Harikalar Diyarı

Harikalar Diyarı, Ankara ve yakın çevresine hizmet verecek işlevlere sahip, Türkiye'nin en büyük kent parklarından biridir. Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından Yunus Göleti alanına inşa edilmiştir.

Harikalar Diyarı Ankara'nın Sincan ilçesinde bulunmaktadır. 05.10.2004 tarihinde faaliyete geçen bu parkın toplam kullanım alanı 1.320.000 m²'dir. Bu alan içerisinde, farklı fonksiyona sahip yapılar, bisiklet ve yaya yolları, 92.000 m² suni göl, 650da'lık yeşil alan, restoranlar, çeşitli spor alanları, engellilerin de yararlanabileceği açık ve kapalı yüzme havuzları, sergi, sinema ve tiyatro salonları, piknik alanları, Nejat Uygur amfi tiyatrosu, çocuklar için ise 25 da'lık bir alana Masal Adası kurulmuştur. Ayrıca, suni göletlerin içerisinde kayıklar ve su bisikletleriyle gezmek mümkündür (Topaloğlu 2007).

Şekil 4.
Altınpark

Şekil 5.
Harikalar Diyarı

Tablo 4.

Altınpark'ta yer alan kullanımlar

No	Rekreasyonel Tesisler ve Aktiviteler	Bilimsel ve Eğitsel Tesisler ve Aktiviteler	Sosyal ve Kültürel Tesisler ve Aktiviteler	İşletme Tesisleri	Hizmet Tesisleri
1	Yaya Gezinti Alanları	Feza Gürsey Bilim Merkezi	Amfi Tiyatrolar	Kafeler	Park Yönetim Binası
2	Dinlenme ve Oturma Yerleri	Kuş Evi	Fuar ve Kongre Merkezi	Restoranlar	Güvenlik Birimleri
3	Göl		Konser Adası	Seralar	Tuvaletler
4	Piknik Alanları			Büfeler	Otoparklar
5	Çocuk Oyun Alanları			Çay Bahçeleri	Belediye Evi
6	Koşu Parkuru				İtfaiye Binası
7	Spor Merkezi				
8	Yüzme Havuzu				
9	At Binme Alanları				
10	Mini Tren				
11	Go-Kart Pisti				
12	Paten Pisti				
13	Kayıkçı İskelesi				

Tablo 5.

Harikalar Diyarı'nda yer alan kullanımlar

No	Rekreasyonel Tesisler ve Aktiviteler	Sosyal ve Kültürel Tesisler ve Aktiviteler	İşletme Tesisleri	Hizmet Tesisleri
1	Çocuk Oyun Alanları	Nejat Uygur Amfi Tiyatrosu	Kafeler	Park Yönetim Binası
2	Dinlenme ve Oturma Yerleri	Sergi-Sinema-Tiyatro Salonları	Restoranlar	Güvenlik Birimleri
3	Yaya Gezinti Alanları	Hanımlar Lokali	Seralar	Tuvaletler
4	Göl	Gençlik Merkezi	Büfeler	Otoparklar
5	Piknik Alanları		Çay Bahçeleri	
6	Yüzme Havuzu			
7	Açık/Kapalı Spor Alanları			
8	Paten Pisti			
9	Mini Tren			
10	Akülü Araba Pisti			
11	Mini Golf			
12	Model Uçak Alanı			
13	Go-Kart Pisti			
14	Bisiklet Yolları			
15	Masal Adası			
16	Model Gemi Alanı			
17	Kayıkçı İskelesi			

Tablo 6.

Central Park'ta yer alan kullanımlar

No	Rekreasyonel Tesisler ve Aktiviteler	Bilimsel ve Eğitsel Tesisler ve Aktiviteler	Sosyal ve Kültürel Tesisler ve Aktiviteler	İşletme Tesisleri	Hizmet Tesisleri
1	Buz Pateni Pisti	Kuş Gözlem Alanları (Belvedere Kalesi)	El Sanatları Kursları	Kafeler	Park Yönetim Binası
2	Great Hill		Sosyal ve entelektüel paylaşımın sağlanmasını amaçlayan; konusu, katılımcıları ve aktiviteleri sürekli değişen kurslar	Restoranlar	Tuvaletler
3	Conservatory Bahçesi	Basketbol, Buz Pateni Kursları		Büfeler	Otoparklar
4	Spor Alanları				
5	Tenis Kortları	Vahşi yaşamda hayatta kalabilme kursları			
6	Bisiklet Yolları				
7	Kayakçı İskelesi	Takım çalışması kursları	Parkın tarihçesi, tasarımı ve ekolojisinin anlatıldığı yürüyüş turları		
8	Balık Tutma İskeleleri	Gençlere ve çocuklara çevre eğitimi kursları			
9	At Binme Alanları	Arthur Ross Pinetumu	Festivallere olanak sağlayan Charles A. Dana		
10	Uçurtma Uçurma	Hayvanat Bahçesi	Discovery Center		
11	Bowling ve Kriket		Konser Alanları		
12	Yüzme Havuzu		Tiyatro ve Opera		
13	Rezervuar				
14	Çim Alanlar				

3.1.5. Central Park

Central Park, Amerika Birleşik Devletleri'nde tasarımı yapılan ilk genel parktır. 341 ha genişliğinde bir alana sahiptir. New York kentinin uluslararası bir şöhret sağlaması için zengin tüccarlar ve alan sahipleri parkın yapımını desteklemişlerdir. Park, 1877 yılında kullanıma açılmıştır (Özkır 2007).

Şekil 6.

Central Park

Central Park, dış mekân tasarımında estetik bütünlüğünün yanı sıra, işlevin de çok önemli olduğunu vurgulamış; iyi tasarlanmış kentsel peyzaj alanlarının kente ilişkin işlevleriyle birlikte, kentin fiziksel ve ekonomik gelişmesinde yön verici olduğunu da göstermiştir (Arslan 1999).

The Central Park Conservancy'e (1980) göre Central Park, barındırdığı büyük bir vadi, kuzey ve güney çayırları, çilek tarlaları, büyük çimen alanları ve yaya sirkülasyon ağı ile ziyaretçileri su kıyılarından, arzun yüksek kayalıklarına kadar büyük bir ölçekte görsel deneyim fırsatı sunmaktadır (Nasuh 1993).

3.1.6. Hyde Park

Adını Hyde malikânesinden alan park, 140 ha büyüklüğündedir. VII. Henry dönemine kadar manastır arazisi olarak kullanılmıştır. 1536'da kraliyet parkı olmasıyla birlikte arazinin bir kısmı askeri, bir kısmı da av amacıyla değerlendirilmiştir. 1635 yılında I. Charles tarafından halka açılan parkta önemli olayların kutlamaları yapılarak topluma kazandırılmıştır.

Park'ın özel bir tarihî veya estetik karakterinin olmasının yanı sıra diğer parklardan farklı bir etkiye sahiptir. Hyde Park uzun yıllar boyunca çok büyük baskı altında olmasına rağmen zamana karşı direnmiştir. Londralılara günlük yaşamın baskısından kaçışlar için olanak yaratmış olan park, İngiliz kırsal çevresinin ulu ağaçlarını, geniş çim alanlarını ve su yüzeylerini, kullanıcıların yakınına getirerek onların ruh ve beden sağlığını korumayı amaçlamaktadır. Hyde Park'ta benimlenen Londra Parkı düşüncesiyle, kalabalık caddelerden kurtulma duygusunu verecek hayallerdeki mekânın yaratılması istenmiştir (Oğuz 1998).

Şekil 7.

Hyde Park

Hyde Park, Londralılara gün boyu oturma, kitap okuma, sohbet etme, yaklaşık 3 ha'lık olan gezinti yolunda yürüyüş, çim alanlar üzerinde geniş oyun alanları vb. olanaklar sunmaktadır. Parkın en orijinal köşelerinden biri kuzeydoğu köşesindeki serbest konuşma kürsüsüdür. Bu alan çok sayıda ziyaretçiyi parka çekmektedir. Hyde Park yalnızca İngiltere'nin değil belki de dünyanın en

yoğun alışveriş merkezlerinden birine yakın olmasına karşın bütün kullanıcılarına sükûnet ve rekreasyon olanağı verebilmektedir (Oğuz 1998).

3.2. Tartışma

Gençlik Parkı'nın tasarım anlayışı, kent parkında yer alan kullanımlar açısından incelendiğinde, Gençlik Parkı'nın işletme ve hizmet tesisleri haricinde kent parklarında olması gereken çoğu kullanımı barındırmadığı görülmektedir. Bu şekliyle park, kent parkı tanımına çok uzaktır.

Gençlik Parkı'nın ilk yıllarında, göl üzerinde gerçekleştirilebilen buz pateni, kürek çekme, yüzme ve yelken sporları günümüzde parkta yer almamaktadır. Özellikle çocukların ve gençlerin eğitimine katkı sağlayan sağlık müzesi kapatılmıştır. Yaz aylarında halkın akınına uğrayan açık hava tiyatrosu kapalı hale getirilmiştir. Müzikli eğlence mekânları ile belediyeye ait seralar kaldırılmış ve bunun gibi daha birçok faaliyet ve tesise son verilmiştir. Son verilen tüm bu tesisler yerine toplamında 41 adet kafe, çay bahçesi ve büfe açılmıştır. Bu şekliyle, Türkiye'nin tarihi parklarından biri olan Gençlik Parkı, günümüzde ticari işletmelerin yer aldığı sıradan bir park haline dönüştürülmüştür.

Tablo 7.

Hyde Park'ta yer alan kullanımlar

No	Rekreasyonel Tesisler ve Aktiviteler	Bilimsel ve Eğitsel Tesisler ve Aktiviteler	Sosyal ve Kültürel Tesisler ve Aktiviteler	İşletme Tesisleri	Hizmet Tesisleri
1	Kensington Bahçesi	Wellington Müzesi	Kuş gözlemi (Serpentine Gölü)	Kafeler	Park Yönetim Binası
2	Serpentine Gölü	Serpentine Sanat Galerisi		Restoranlar	Tuvaletler
3	Piknik Alanları			Büfeler	Otoparklar
4	Çim Alanlar				
5	Kayıkçı İskeleleri				
6	At Binme Alanları				
7	Futbol, Kriket, Beysbol, Sahaları				
8	Bisiklet Yolları				
9	Paten Pisti				
10	Kaykay				
11	Yürüyüş Yolları				
12	Koşu Parkurları				
13	Yüzme Havuzu				
14	Tenis Kortları				
15	Bowling				
16	Prinses Diana Anıtı				

Kent parklarına ait yapılarının korunması, o parkın kimliği ve o yörenin gelişimi açısından son derece önemlidir. Parkın ne zamandan beri korunup geliştirildiğinin bir göstergesidir. Bu nedenle kent parklarındaki eski yapılar korunmalı, restore edilmeli ve gelecek kuşaklara aktarılmalıdır. Gençlik Parkı tarihi köprüsüne bu bağlamda bakıldığında, köprü'nün restore edilmek yerine yıkıldığı ve yerine yeni bir köprü'nün inşa edildiği görülmektedir.

Göksu Parkı'nın tasarım anlayışı, kent parkında yer alan kullanımlar açısından incelendiğinde, parkın bilimsel-eğitsel ve sosyo-kültürel tesisleri bünyesinde barındırmadığı, daha çok ticari amaçla kurulmuş işletmelerden meydana geldiği görülmektedir.

Göksu Parkı yönetim binasında görevli olan yetkililer ile yapılan görüşmelerde, sosyal ve kültürel faaliyetler için yapılmış olan amfi tiyatrosunun yılda birkaç kere kullanıldığı belirlenmiştir. Öncelikle, yılda birkaç kez kullanılan bir amfi tiyatrosunun, parklar içerisinde yer almasının ne kadar doğru olduğu sorgulanmalıdır. Bu tür

yapılar mutlaka park içerisinde yer alması gerekiyorsa; parkın temel anlayışına uygun bir biçimde tasarlanmalı ve herhangi bir etkinliğin bulunmadığı dönemlerde, farklı amaçlar doğrultusunda da kullanılacak bir anlayış geliştirilmelidir.

Park içinde yer alan fakat kullanılmayan bir diğer yapı ise biyotik küredir. Biyotik küre, özel kuş türleri, su bitkileri ve balık türlerinin sergilenebildiği bir anlayışta, bilimsel ve eğitsel bir yapı olarak değerlendirilmelidir.

Tablo 8.

Kent parklarında yer alan kullanımlar

Parklar	Rekreasyonel Tesisler	Bilimsel Ve Eğitimsel Tesisler	Sosyal Ve Kültürel Tesisler	İşletme Tesisleri	Hizmet Tesisleri
Gençlik Parkı	Var	Yok	Var	Var	Var
Göksu Parkı	Var	Yok	Yok	Var	Var
Harikalar Diyarı	Var	Yok	Var	Var	Var
Altınpark	Var	Var	Var	Var	Var
Central Park	Var	Var	Var	Var	Var
Hyde Park	Var	Var	Var	Var	Var

Tablo 9.

Kent parklarının büfe, çay bahçesi, kafe ve restoran sayıları

Park	Alanı (M ²)	Büfe + Kafe + Çay Bahçesi + Restoran Sayısı
Harikalar Diyarı	1.320.000	44
Gençlik Parkı	275.000	41
Altınpark	640.000	24
Göksu Parkı	510.000	17
Central Park	3.410.000	12
Hyde Park	1.400.000	8

Tablo 10.

Kent parklarının yeşil alan, yapısal alan ve su yüzeyi miktarları

Park	Yeşil Alanı (m ²)	Yapısal Alanı (m ²)	Gölet Alanı (m ²)	Toplam (m ²)
Harikalar Diyarı	650.000	578.000	92.000	1.320.000
Gençlik Parkı	107.000	122.200	45.800	275.000
Altınpark	455.800	151.500	32.700	640.000
Göksu Parkı	250.000	120.000	140.000	510.000
Central Park	1.580.000	1.400.000	430.000	3.410.000
Hyde Park	1.110.000	130.000	160.000	1.400.000

Yine parkta bulunan balık tutma iskelelerinden bazıları özelleştirilmiştir ve yerine kafeler kurulmuştur. Bu durum, balık tutma iskelelerinin de amacı dışında kullanıldığını göstermektedir. Fazlasıyla işletme tesisi olan bir parkta balık tutma aktivitesi sınırlanmış, parka yeni işletmeler kazandırılmıştır. Böylece parktaki toplam kafe, restoran ve büfe sayısı 17'e yükselmiştir.

Altınpark'ın tasarım anlayışını, kent parkında yer alan kullanımlar açısından incelendiğinde, ilk olarak, park içerisinde yer alan Feza Gürsey bilim merkezi'nin sürdürülebilirliğini yitirmiş olduğu görülmektedir. Bilim merkezi yetkilileri ile yapılan görüşmelerde parkın yapım döneminde bilim merkezine getirilen araç gereçlere, günümüzün gelişen teknolojisini ortaya koyabilen yeniliklerin eklenmediği öğrenilmiştir. Bu durum merkezin sürdürülebilirliğini kaybettiğini göstermektedir. Altınpark, ilk kurulduğunda tıpkı Gençlik Parkı gibi Ankara'nın en canlı kent parkıydı. Fakat sonraki yıllarda bu canlılığını büyük oranda yitirmiştir. Bunun en önemli sebebi ise daha önce de belirtildiği üzere parktaki çoğu

kullanımın değiştirilerek ticari işletmelere dönüştürülmesidir. Planlandığında sadece dört adet restoranın yer aldığı parkta bugün birçok restoran yer almaktadır. Yine aynı şekilde çay bahçeleri, büfeler vb. ticari işletmeler parkın tamamını işgal etmişlerdir.

Harikalar Diyarı'nın tasarım anlayışını, kent parkında yer alan kullanımlar açısından incelendiğinde, birçok kullanımı barındırdığını fakat bu kullanımların ya sürdürülebilirliklerinin sağlanmadığı ya da hiç kullanılmadan yok olduğu belirlenmiştir. Örneğin, model araba yarış pisti amacı dışında kullanılmaktadır. Model araba pisti rağbet görmediği için pist, çocuklar için akülü araba pistine çevrilmiştir ve bu şekliyle kullanılmaktadır. Ayrıca, park içinde bulunan masal adasındaki bazı karakterlerin kol ya da bacak gibi uzuvlarının kopmuş olduğu görülmektedir. Bu durum, park açıldığında (2004) kurulan bu karakterlerin 9 yıldır hiç bakımının yapılmadığı göstermektedir. Central Park ve Hyde Park'ın tasarım anlayışlarının, kent parkında yer alan

kullanımlar açısından incelediğinde, parkların tüm kullanımları bünyesinde barındırdığı görülmektedir. Parkta var olan kullanımlar sürdürülebilir niteliktedirler. Bu durum kent parklarının varlıklarını devam ettirebilmeleri için çok önemlidir.

Central Park'ın ülkemizde örnek olarak incelenen kent parklarından en önemli farkı ise; içerisinde daha çok sanata, kültüre, eğitime ve bilime yönelik yapıların bulunması buna karşın, çok az ticari işletmenin yer almasıdır. Hyde Park'ın en önemli farkı ise; özgürlük anlayışının yansıtıldığı bir kullanım olan serbest kürsü gibi bir kullanışı bünyesinde barındırması ve çok uzun yıllardır, başlangıçtaki yapısının bir değişikliğe uğramadan günümüze kadar gelebilmesidir.

Sonuç olarak, Ankara ölçeğinde incelenen kent parklarına bakıldığında; rekreasyonel tesislere yer verildiği fakat bilimsel ve eğitsel tesislere yer verilmediği görülmektedir. Altınpark dışında incelenen hiçbir parkta bilimsel ve eğitsel tesise rastlanılmamıştır. Rekreasyonel ihtiyaçların mutlak karşılandığı, sosyal-kültürel ve bilimsel-eğitsel ihtiyaçların geri planda bırakıldığı kent parkı örnekleri Ankara'nın kent parkı tasarım anlayışını bir açıdan ortaya koymaktadır.

Diğer bir açıdan bakıldığında; ülkemizdeki kent parklarındaki yeme-içme ile ilgili işletme tesislerinin, dünyadaki örneklerine oranla çok sayıda olduğu tespit edilmiştir. Bu tesislerin çok sayıda olması, parkın kent parkı işlevini kaybederek, ticari amaçlar uğruna tesis edilmiş bir park yapısının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Kent parkları, özellikle kent insanı için nefes alma boşluklarıdır. Kent insanının zihinsel ve fiziksel olarak kendini yenilediği alanlardır. Bu nedenle bu alanları, kent parkları işlevlerini ve kullanımlarını göz önünde bulundurarak tasarlamak ve planlamak son derece önemlidir. Bu alanların sürdürülebilirliği de en az tasarım ve planlanma süreci kadar büyük önem taşımaktadır. Sürdürülebilirliğini yitirmiş bir kent parkı yok olmaya mahkumdur. Bu nedenle kent parkları tasarlanırken o parkta hangi faaliyetlere ve tesislere yer verileceği ve tüm bu tesis ve aktivitelerin sürdürülebilirliğinin nasıl sağlanacağı önceden düşünülmelidir.

4. Teşekkür

Bu makale, "Ankara'daki Bazı Kent Parklarının Tasarım Anlayışlarının İncelenmesi" adlı Peyzaj Y. Mimarı R. Özge OCAK'ın Yüksek Lisans tezinden derlenmiştir.

5. Kaynaklar

- Anonim (2012). <http://www.ankara.bel.tr> (Erişim Tarihi: 10.05.2012)
- Arslan M (1999). 3-6 Yaş Grubu Çocukların Gelişimine 'Çocuk Oyun Alanları' Tasarımının Yeri. Ankara Üniversitesi.
- Nasuh D (1993). Kent Parklarının Nitelikleri ve Ankara Örneğinde İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.
- Oğuz D (1998). Kent Parkı Kavramı Yönünden Ankara Kent Parklarının Kullanım Olgusu Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.
- Özkır A (2007). Kent Parkları Yönetim Modelinin Geliştirilmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.
- Sağdıç O (1993). Bir Zamanlar Ankara, Büyük Şehir Belediyesi Yayını, Ankara.
- Sarıkaya M (2007). Göksu Parkı'nın (Eryaman-Ankara) Mevcut Kullanımı Ve Kullanıcı Beklentilerinin İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.
- Tokcan Ö (1993). "Altınpark" Ankara Söyleşileri. TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayınları s62-66, Ankara.
- Topaloğlu S (2007). Ankara Harikalar Diyarı Kent Parkı'nın Tema Park Kavramı Kapsamında İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Zonguldak.
- Uludağ Z (1998). 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık: Cumhuriyet Döneminde Rekreasyon ve Gençlik Parkı Örneği. Türk Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Yenioğlu F (2010). Kent Parklarında Aydınlatma Elemanlarının Kullanımının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi: Ankara - Altınpark Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Bartın.